

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput IV. Ex (a) eodem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

CAPUT IV.

Ex (a) eodem.

Praterea quia in tantum quorundam laicorum processit audacia, ut Episcoporum auctoritate neglecta, clericos instituunt in Ecclesiis, & removeant cum voluerint: possessionem quoque, atque ecclesiastica bona pro sua voluntate plerumque (b) distribuunt, & tam Ecclesias ipsas, quam homines eorum taleis, & exactionibus gravare presumunt: eos qui amodò ista presumpserint, anathemate decernimus esse feriendos; presbyter autem, sive clericus, qui Ecclesiam per laicos sine propria auctoritate Episcopi receperit; communione privetur, & si perstiterit, à ministerio ecclesiastico, & ordine deponatur.

NOTÆ.

(a) **E**odem.] Concilio videlicet Lateran. celebrato sub Alexandro III. cap. 14. §. praterea; & etiam habetur textus hic in 1. collect. sub hoc tit. cap. 5.

(b) **Distribuunt.**] Contra sacros canones relatos in capite Enlalius, 96. distinet. cap. laicis 24. 16. quæst. 7. capite 2. de rebus Eccles. ubi alios adduxi.

COMMENTARIUM.

EX hoc canone sequens deducitur disputanda assertio: Patroni non possunt clericos instituere absque Episcopi auctoritate, alias tam ipsi, quam clerici ab eis Ecclesias recipientes excommunicantur. Probat eam textus in cap. 1. & 2. 63. dist. cap. ut per laicos, cap. Ecclesias 10. quæst. 7. cap. constitutus, cap. per laicos, & ferè per totam 16. quæst. 7. cap. quisquis 43. de elect. cap. in Lateranensi 31. de prob. cap. 3. de privil. cap. cum laici 10. cap. consuluit 15. cap. suggestum 20. capite relatum 21. cap. ult. hoc tit. Gregorius VII. in Concilio Romano, anni incerti, cap. 1. ibi: Ne aliquis clericus, vel monachus à laicis Ecclesias recipiat dono, vel pretio, nisi ab Episcopo. Et can. 10. Urbanus II. in Concilio Claramont. can. 13. ibi: Ut nullus ecclesiasticum aliquem honorem à manu laicorum accipiat. Cabilon. sub Carolo can. 42. ibi: Inventum est, quod multi arbitri sui meritate, & quod gravissimum est, ducti cupiditate, presbyteris quibuslibet absque consensu Episcoporum Ecclesias dant, vel auferunt; unde oportet, ut canonice regulà servatà, nullus absque consensu Episcopi cuiuslibet presbytero Ecclesiam det, quam si iuste adeptus fuerit, hanc non nisi gravi culpa sua, & coram Episcopo canonice severitate amittat. Concil. Mongunt. sub Carolo, can. 29. Tribur. can. 32. Wormat. can. 49. ibi: Statutum est, ut sine auctoritate, vel consensu Episcoporum presbyteri in quibuslibet Ecclesiis, nec constituantur, nec expellantur; & si clerici laicos probabilis vite & doctrine Episcopis consecrandos, suisque in Ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione rejiciant. Urbanus II. in Synodo Mellis. can. 8. ibi: Interdicimus, ut nullus in clericali ordine constitutus, nullusque monachus, Episcopatus, aut Abbatia, aut cuiuslibet ecclesiastica dignitatis investituram de manu laici suscipere audeat: quod si presumpserit, depositione multetur. Turon. sub Carolo can. 15. Interdicendum videtur clericis, sive laicis, ne quis cuiuslibet

presbytero presumat dare Ecclesiam sine licentia Episcopi sui. Wormat. can. 57. ibi: Nullus laicus presbyterum in Ecclesiam mittere, vel ejicere presumat, nisi per consensum Episcopi. Plura alia juris testimonia congesserunt Antonius August. tom. 1. lib. 6. tit. 11. & lib. 10. tit. 10. §. 11. & lib. 15. tit. 7. §. 30. Crespetius in summa, verbo Beneficia, pag. 74. & nos in cap. quisquis 43. de elect. Illustrant ultra congestos in præsentia à Barboza, & Garanna, Bosq. in not. ad Innoc. III. lib. 3. epist. 192. Robertus lib. 3. rer. judic. c. 1. Petrus Greg. lib. 4. var. tit. 7. cap. 2. Lælius Mancinus de triplici juris collat. cap. 45. Valens de benef. lib. 1. tit. 4. num. 5. Dartis eodem tractatu, cap. 6. Hallierius de sacris elect. sect. 8. capite 1. articulo. 2. Quintanadvennas lib. 4. eccles. num. 21. Vigel. in method. jur. can. fol. 283. Solorzanus tom. 2. libro 3. capite 3. num. 39.

Sed hæc assertio difficilis redditur sequenti juris consideratione; nam presentatus legitime à Patrono, sive velit Episcopus, admittitur ad beneficium, quia dum dignus est, tenetur Episcopus illum instituere in ipso, cap. significasti, cap. pastoralis, hoc tit. quod adeo verum est, ut si Episcopus alium instituat, institutio nulla sit ipso jure, capite decernimus 16. quæst. 7. cap. ex injunatione, hoc tit. Nec contrarium probatur in cap. illud, hoc tit. ubi dicitur, talem institutionem esse irritandam; quia ut docet Garcia de beneficiis 5. p. cap. 9. num. 238. quem sequitur Valens eod. tract. tit. 4. num. final. ea verba exponenda sunt, id est irrita est declaranda talis institutio: ergo in presentatione ritè facta à Patrono frustra Episcopi consensus desideratur; siquidem ejus contradictio parum, aut nihil operatur.

Quà difficultate ita fulcità non obstante vera est præfens decisio, pro cujus expositione sciendum est, patronum dici à patrocinio, auxilio, seu nus quis, favore, quem impendit, & ita patronus accipitur pro illo, qui alterius est benefactor, & auxiliator. Horatius lib. 2. epist. 7.

Pol. Memiserum, patrone, vocares.
Terentius in Eunuch, actu 4. scen. 6.
Te mihi Patronum cupio.

Unde olim Patricij, qui à plebeis ad patrocinium eligebantur, Patroni dicebantur, de quibus plura Petrus Gregorius lib. 4. synag. cap. ult. Rufinus lib. 1. antiquit. cap. 16. Revardus in l. 12. ff. de regul. jur. Inde manumissor Patronus dicitur passim in utroque jure: similiter appellatur & Advocatus in l. sancimus 6. C. advocat. Ttt 4

divers. jud. Procurator Caesaris in l. final. C. de advocat. fisci. Desiderius Heraldus lib. 2. de auctor. rei judic. c. 5. Sed de his patronis in presenti non agitur, quia patronus in hoc titulo accipitur pro eo, qui Ecclesiam construxit, dotavit, aut reedificavit, quibus modis acquiritur jus hoc patronatus, ut infra in cap. novit, dicemus.

4.
De origi-
ne hujus
juris pa-
tronatus.

Secundo sciendum est, quod primis Ecclesiarum saeculis, quibus Ecclesiarum, basilicarumque primam constructae fuerunt, ea erat Episcopalis gradus auctoritas, eaque Episcoporum prudentia, ut in commune sapius de rebus Ecclesiarum, & ordinationibus clericorum consulerent: ea totius populi Christiani pietas, & humilitas, ut nemo aliquid in Ecclesia vellet habere peculiare, nemo specialem ullam, nisi eminentioris virtutis prerogativam quaereret: ideoque nec patronorum Ecclesiarum, nec fundatorum ambitio privilegia extorquebat, nec ad Ecclesiarum constructionem, dotationemve privatis honoribus necesse erat excitare fideles; quare sub finem quinti saeculi Gelasius Pontifex relatus in cap. pie mentis. 16. quae. 7. excitatam jam in fundatoribus Ecclesiarum hac ambitione, monendum describit Julio Ecclesiam construente in haec verba: *Ipsam proculdubio praeter processionis aditum, qui omni Christiano debetur, nihil ibidem se proprii iuris habiturum.* Et in capite sequenti de alio fundatore ita cavet: *Ut nihil fundator ex hac basilica noverit vindicandum, nisi processionis aditum.* Quid tamen per processionis aditum ibi intelligatur, exponemus infra, in cap. novit. Et in Concilio Tolet. 4. celebrato anno 671. relato in cap. noverint 10. quae. 1. fundatoribus Ecclesiarum omnis potestas in rebus, quas eisdem Ecclesiis conferunt, denegatur. Et in Concilio Cabilon. 1. can. 14. habito anno 56. damnatur consuetudo illa, quae jam obrepere coeperat: *Quod oratoria per villas Potentum jam longo constructa tempore, & facultates ibidem collatas ipsi, quorum villa sunt, Episcopis contradicant, id est repugnent, quominus ab Episcopis regantur.* Et tandem concludunt Patres: *Ut in potestate sit Episcopi, & de ordinatione clericorum, & de facultate ibidem collata, qualiter ad ipsa oratoria, & officium divinum possit impleri, & sacra libamina consecrari.* Idem etiam cavetur in Concilio Aurel. 4. can. 7. Postea tamen cepit concedi primo Episcopis in aliena dioecesi Ecclesias edificantibus jus constituendi ibi presbyteros. Concil. Arausic. 1. can. 10. ibi: *Reservata aedificatori Episcopo hac gratia, ut quos desiderat clericos in re sua videre, ipsos ordinet is, cuius territorium est, vel si ordinati jam sunt, ipsos habere acquiescat.* Unde patet jus patronatus (quod melius gratiam dicemus) ecclesiasticum prius in Ecclesia receptum fuisse quam laicale; forsitan quia laici minus idonei judicabantur, ut de doctrina, & aptitudine presbyteri praesentandi judicarent. Postea jus hoc praesentationis laicis patronis concessum fuit primum in oratoriis privatis; cum enim illis concederetur, ut oratoria in agris propriis ad evitandam fatigationem familiae aedificarent, Concil. Agath. can. 21. laici, qui in suis territoriis haec oratoria construebant, cum ea sibi, & familiae tantum aedificarent, nec ibi populus conveniret, efflagitarunt, ut presbyteros in eis divina officia celebraturos eligerent: quod concessit Imperator Justin. in novel. 123. cap. 18. quam Consule Basilio Juniore, 10. Kal. Martii, anno

541. edidit, & Petro Praefecto promulgandum misit, hujus juris patronatus priora fundamenta jaciens his verbis: *Si quis Oratorii domum fabricaverit, & voluerit in ea clericos ordinare, aut ipse, aut ejus haeres, si expensas ipsis clericis ministrant, & dignos denominant, denominatos ordinari: si vero indigni ab ipsis eliguntur, quos tanquam indignos prohibent sacra regule ordinari, tunc sanctissimus Episcopus quoscumque putaverit meliores, ordinari procuret.* Demum ad acciendam, seu puniendam aliorum Episcoporum negligentiam, ut ajunt PP. Concilii Tolet. 9. in capite decernimus 16. quae. 7. & fidelium pietatem excitandam, facultas illa praesentandi presbyteros ad quascunque Ecclesias, in quibus jus patronatus haberent, protrahita fuit. Cuius potestatis antiqua vestigia extant in cap. Abbatem. 18. quae. 2. & in dict. cap. decernimus, in cap. monasterium 16. q. 7. ubi Leo IV. ita statuit: *Monasterium, vel oratorium canonicè constructum à domino constructoris, eo invito non auferatur, licetque illi presbyteros, qui voluerit pro sacro officio ipsius dioecesis, cum consensu Episcopi, ne malus existat, commendare.* Et in Concilio Paris. 6. lib. 1. cap. 21. quod insertum legimus in Capitul. Caroli lib. 5. cap. 178. in haec verba: *De clericis vero laicorum, unde nonnulli eorum conqueri videntur, eo quod quidam Episcopi ad eorum preces nolint in Ecclesiis suis eos, cum utiles sint, ordinare, visum nobis fuit, ut in utrisque partibus pax, & concordia servetur, & cum charitate, & ratione miles, & idonei eligantur, ut si laicus idoneum, utilemque clericum obtulerit, nulla qualibet occasione ab Episcopo sine ceratione repellatur. Et si rejiciendus est, diligenter examinatio manifestum faciat. Quod etiam cavetur in Concilio Wormat. can. 49. 101: *Ubi si laici clericos probabilis vite, & doctrinae Episcopis consecrandis, siusque Ecclesiis constituendis obtulerint, nulla qualibet occasione rejiciant.**

Sequentibus vero Ecclesiarum saeculis indubitatum fuit jus hoc patronatus laicorum, nempe ut fundatores Ecclesiarum, eorumque haereses presbyteros Episcopo in Ecclesia à se, vel à parentibus suis fundata instituendos praesentarent, ut supponitur in cap. 1. 2. & 3. hoc tit. quae praesentatio plebanaque commendatio appellatur in Concilio Arelat. sub Carolo, can. 5. ibi: *Ut laici omnino à presbyteris non audeant munera exigere propter commendationem Ecclesiae, quia propter cupiditatem plerumque à laicis talibus presbyteris Ecclesiae dantur, qui ad peragendum sacerdotale officium sunt indigni.* Mogunt sub Carolo can. 30. ibi: *Ut laici omnino munera injusta non exigant à presbyteris propter commendationem Ecclesiae cuiquam presbytero.* Prosequuntur alia de origine, & progressu hujus juris patronatus Filescus in cap. cum vos 4. §. 2. de offic. Ordin. Hallier. de sacris elect. d. sect. 8. c. 1. art. 2. Bosquetus in notis ad Innoc. lib. 3. epist. 192. Illud tamen notandum est, patronum excommunicatum, etiam laicum, non posse presbyterum praesentare, & institutionem ab Episcopo ob talem praesentationem factam nullam esse. ut ex cap. venerabilem 34. §. unde, probat Illustriss. Ramos pro Episc. Lusit. propos. 3. §. 2. num. 80.

Ex quibus jam apparet vera ratio praesentationis; nam cum ex gratia tantum concessum sit patronis laicis jus commendandi, seu praesentandi presbyteros in Ecclesiis, in quibus obtinent patronatus, ut ab Episcopis, si digni fuerint, instituantur; nec facile laici possunt idoneitatem

neitatem ipsorum presbyterorum agnoscere, ideo non solum prohibitum est patronis propria auctoritate presbyteros instituere, verum etiam contra fecerint, tam ipsi, quam clerici ab eis Ecclesias accipientes, excommunicatione feriuntur: cujus sententia conscientia adacti nonnulli patroni Ecclesias Episcopis restituerunt, de his donationibus conferentes, quarum exempla referunt Matthæus Paris. in *Willelm. II.* Ambrosius à Morales in *vita S. Eulogii*, c. 8. Accedit, nam nemo sine institutione canonica potest beneficium ecclesiasticum obtinere c. 1. de R. I. lib. 6. sed ea institutio ab Episcopo datur: igitur absque ejus auctoritate non potest presentatus à patrono beneficium ecclesiasticum obtinere.

Faciunt quæ de Ecclesiis non recipiendis à laicis congesti in cap. *quisquis* 43. de elect. Rectè ergo Alex. III. in presenti statuit, patronum non posse propria auctoritate Ecclesiam concedere absque Episcopi institutione. Et licet Episcopus teneatur presentatum à patrono, si dignus est, necessario instituere, ut dixi supra pro dubitandi ratione; non tamen inde inferitur, necessarium non esse Episcopi institutionem; siquidem etiam presentatus idoneus sit, adhuc post presentationem eget canonica institutione ab Episcopo obtinenda.

7. Exponitur Innocentii 3. epistola.
III. lib. 3. regest. 15. epist. 192. ubi Mathildi Comitissa Flandrensis in hæc verba refertur: *Et si precibus tuis favorem prestare secundum Deum bene volumus intendamus, eas tamen, quas repellit justitia, nos admittere non debemus, cum ejus locum, qui justus est, & justitiam diligit, licet immeriti, teneamus in terris.* Oblata quidem nobis ex tua parte petitio continebat, quod cum in quodam loco tui dotarii, Nepa nomine, ad honorem Dei Ecclesiam fundare proponas, & de bonis tuis sic plena manu dotare, quod Canonici, qui Deo ibidem pro tempore serviant, necessaria vitæ non desint, jus patronatus, & præbendarum collationem in ea tibi, ac successoribus tuis reservari petbas. Quorum primum admittimus: secundum verò non duximus concedendum, cum non expediat saluti concedi. Quia cum ex devotione te asseras assumpsisse propositum in loco predicto Ecclesiam construendi, acquires eo plus animæ, quo minus in ea corpori reservabis. Unde devotionem tuam exhortamur in Domino, quatenus illud perficere studeas, quod ad tuam salutem, & ecclesiasticam pertinere dignoscitur honestatem. Datum Lateran. II. Nonas Januarii, Pont. N. anno quintodecimo. Quibus in verbis vel agit Innocentius de collatione absoluta præbendarum faciendâ per patronum propriâ auctoritate, vel de presentatione nuda per patronum faciendâ: & si de illa, quare decisionem suam non probat Pontifex presentati canone, & similibus: si agit de presentatione per patronum faciendâ, injustè illi, videlicet Comitissæ, & ejus successoribus prohibetur

in ea Ecclesia se constructa, juxta hucusque tradita; præcipuè cum in cap. *final. de concess. præbend. c. dilecto. de restibus*, eidem Comitissæ concedatur presentatio præbendarum in aliis Ecclesiis, in quibus jus obtinet patronatus; & in eadem specie præbendarum Regi Angliæ presentationem competere supponitur in cap. *cum inter. de consuet.* igitur non rectè talis presentatio Comitissæ, & ejus successoribus legitimis patronis ab Innocentio denegatur. Et si collatio absoluta Comitissæ prohiberetur, superflua est ea decisio, siquidem jam jure communi ex hoc textu, & aliis supra expensis generaliter patronis erat interdicta. Bosquetus in notis ad ipsam epistolam utrumque admittit, ita ut Innocentius ibi prohibeat collationem præbendarum, ut in presenti ab Alexandro prohibetur, id est concessionem propriâ auctoritate irrequisito Episcopo, ne videlicet presentati à Comitissâ virtute tantum ipsius electionis admitterentur ad præbendas. Accipit etiam Innocentium de presentatione nuda, & ait, eam denegari Mathildi, quia cum esset conventualis Ecclesia, quæ fundabatur, propter honestatem electio ad ipsos Canonicos spectare debebat, juxta textum in cap. *novit* 25. hoc tit. ubi plura adduxit Barbosa. Sed licet verum sit, in Ecclesiis conventualibus, & collegiatis non competere patrono jus presentandi superiorem Prælatum, cap. *Massana. de elect.* nisi specialiter in ipsâ fundatione id cautum sit, ut in catibus relatis ab Alteserra de Ducibus, & Comitibus, cap. 9. tamen patronum posse in ipsis Ecclesiis ad præbendas presentare clericos idoneos, constat ex dict. capite cum inter. de consuet. cap. *dilecto. de præb.* Quare dicendum est, in eo textu non prohiberi Comitissæ nudam presentationem ad præbendas, sed collationem ipsarum in sua propria, & stricta significatione, irrequisito videlicet Episcopo; nam cum per concessionem præbendarum nulla cura animarum Canonicis competat, ut in aliis beneficiis ecclesiasticis, de quibus in hoc textu, existimabam Comitissam posse eligere & propriâ auctoritate in ipsis præbendis clericos instituere. Quæ interpretatio facile suadet ex illis verbis: *Secundum verò non duximus concedendum, cum tue non expediat saluti.* Ex quibus deducitur, ex tali collatione ipsam peccatum incurtere, quia videlicet propriâ auctoritate, irrequisito Episcopo intendebat præbendas ipsas conferre, contra presentem textum, & hucusque tradita. Et licet jus patronatus spectet ad supremos Monarchas, tantum ipsi possunt presentare, non verò instituire in Ecclesiis vacantibus, ut doctè probant Cochier in tract. de primariis precibus, in proem. pag. 3. Vivianus in praxi juris patron. libro II. cap. 12. Solorzanus libro 3. de jure Ind. tom. 2. num. 40.

CAPUT V.

Idem (a) Eborac, Archiep.

Quod autem contulit, si clericus idoneus ad vacantem Ecclesiam presentatus non fuerit ab Episcopo diocesano admissus, & postmodum alius idoneus presentatus, & institutus ab Episcopo (b) possessionem tenuerit corporalem, an priore clerico Eccle-